Bundel - Ondernemend en Energiek Fryslân diversen van 19 september 2022

Agenda bijlagen

Annotatie Bestuurlijke klankbordgroep WEN 19-9-2022.docx

1 Opening en mededelingen

Agenda bestuurlijke klankbord groep 19-9-2022.docx

2 Verslag van de vergadering

Annotatie:
Actiepunt in vorig BO september 2021 was o.m. taskforce groen gas op te zetten. Dit is gebeurd en de werkgroep Groen Gas heeft recent Groen Gas Manifest opgeleverd. Verder op in te gaan bij agendapunt 4).

verslag Bestuurlijke Klankbordgroep 8 september 2021.docx

3 Evaluatie besparen juni 2022. Ter informatie en bespreking

Annotatie:
Uit de 'Evaluatie Plan van aanpak en werkplan Besparen' komt veel inzet op een persoonlijke benadering naar voren, hiervoor kun je waardering uitspreken. Met deze intensieve benadering kan maatwerk worden geleverd. 400 van de 690 woningeigenaren willen inmiddels meedoen, naast de 160 huurders van de woningen van Elkien. Hoe is de inschatting over de deelnamebereidheid van de overige 290 woningeigenaren?

Bijlage bij agendapunt 3 Evaluatie Besparen juni 2022.docx

4 Voortgangsrapportage Groengas productie. Ter informatie en bespreking

Annotatie:
De voortgang van diverse doelen wordt beschreven. Bij doelstelling 'voldoende boeren': geven de actuele ontwikkelingen (Oekraïne, gasprijzen) een toename van belangstellende boeren te zien?
Bij doelstelling 'draagvlak omwonenden': afspraken met gemeente over voorwaarden van draagvlak lijken ingehaald te worden door groep omwonenden die voorkeur voor all electric, geothemie of waterstaf hebben, boven groen gas. Gemeente en bestuur WEN zouden hier opnieuw naar kunnen kijken.
Bij doelstelling 'passende SDE': Resultaat van input van het bestuur van WEN is dat RVO een pleitnota gaat opstellen voor EZK om per 2023 in de SDE++ een categorie op te nemen voor coöperatieve, lokale, centrale, circulaire monomestvergisting (model Wijnjewoude). Waardering voor de inzet van de initiatiefnemers uitspreken.

Bijlage bij agendapunt 4 Voortgangsrapportage Groengas 1.1.docx

5 Vervolgstappen monomestvergisting. Ter bespreking en afspraken maken

Annotatie:
Groen Gas Manifest is vrijwel gereed. In juli heeft werkgroep Groen Gas een samenvatting aangeboden aan ged. Poepjes. In Groen Gas Manifest staan 8 actielijnen, waarvan provincie de verdere uitrol onder de RES 2.0 organisatie wil onderbrengen. Groen Gas wordt dan een Special onder de RES 2.0, net als bijvoorbeeld Aquathermie of Geothermie. De deelnemers van de Special Groen Gas zouden o.m. de gemeenten moeten zijn waarin een pilot Groen Gas, zoals Wijnjewoude en Opsterland.
Daarnaast start per januari 2023 het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLG), waarin het programma aardgasvrije wijken (PAW) en Expertisecentrum Warmte opgaan. De ervaringen uit de PAW's worden in dit NPLW verder uitgewerkt en breed gedeeld. Ook wordt een ondersteuningsstructuur ingesteld, die we in Fryslân graag willen verbinden met de RES 2.0-samenwerking, met bijvoorbeeld een programmabureau. Als die ondersteunings-structuren helder zijn, kunnen we ook bekijken hoe de leden van WEN hier mogelijk bij betrokken worden.

Achtergond informatie agendapunt 5 Trouw 2 sept 22 dubbele pag.pdf

Achtergrond agendapunt 5 Standpunt minister jetten.docx

Achtergrond informatie agendapunt 5 ESB.docx

Achtergrond informatie agendapunt 5 Uit rapport Verdoes.docx

Bestuurlijke Klankbordgroep WEN 19-9-2022
15.00 uur Koffiekeamer 1.82 Provinciehuis Leeuwarden

Vooraf.

Met gepaste trots presenteert WEN haar evaluatie PAW juni 2022. Afgelopen jaar is er veel werk verzet en we liggen prima op koers. De stimuleringsregeling besparen doet zijn werk. Inmiddels hebben bijna 40% van de bewoners hier gebruik van gemaakt en is er tussen er naar schatting door de bewoners van Wijnjewoude meer dan 2 miljoen Euro in duurzaamheid geïnvesteerd.
De volgende uitdaging is om het mogelijk te maken, dat ook de bewoners, die zelf onvoldoende geld hebben, kunnen gaan investeren in duurzaamheid. Het plan is, de nog te ontwerpen regeling, die dit mogelijkheid maakt, wordt uiterlijk per 1 januari geïmplementeerd. Als dit succesvol verloopt, haalt WEN haar volledige besparingsdoelstelling ultimo 2024. Voor gedetailleerde informatie zie Evaluatie Besparen.
Ook met de duurzame opwek gaat het voorspoedig. Het aantal zonnepanelen bij particulieren is afgelopen jaar explosief gestegen. En inmiddels is gestart met de aanleg van de de WEN zonneweide, waar jaarlijks 950.000 KwH elektriciteit opgewekt gaat. Het duurzame financiële rendement hiervan komt beschikbaar voor het dorp.
Ingewikkelder is het met de groengas productie. De landelijke politiek is inmiddels "om", getuige de citaten uit de bijlage. RVO steunt ons bij de poging om het bedrijfsmodel Wijnjewoude in de SDE++ regeling op te nemen. Maar het is nog niet zeker dat dit door PBL en ministerie van EZK overgenomen gaat worden. De ontwikkelen rond het stikstof dossier vergen een fundamentele bijstelling van het bedrijfsmodel Wijnjewoude, maar biedt ook zeker kansen. Zie hiervoor de bijlage Kernpunten voor Remkes. De Friese gedeputeerde voor landbouw, Klaas Fokkinga heeft het model bij Remkes neergelegd en daar is positief op gereageerd. Via een artikel in Trouw is het weer onder de aandacht gebracht bij alle partijen in de Tweede Kamer. Een belangrijk bespreekpunt is om na te gaan, welke vervolgstappen dit proces verder kunnen helpen en wat de leden van de bestuurlijke klankbordgroep daar aan bij kunnen dragen.

De tegenstand bij een aantal omwonenden van de RWZI blijft. Voor belangstellenden wordt de brief van de werkgroep Mestvergissing van buurtvereniging Klein Groningen en onze reactie daarop in rood toegevoegd. De werkgroep Leefbaarheid 2 heeft deze locatie wel als de meest kansrijke aangewezen. WEN gaat de milieueffectrapportage in gang zetten en legt de uitkomsten voor aan de genoemde werkgroep, inclusief onafhankelijke deskundigen. De kans, dat er een vergunning verleend gaat worden, is realistisch. WEN heeft inmiddels de gemeenteraad geïnformeerd over de huidige stand van zaken en voelt vertrouwen voor de ingezette koers.

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Verslag van de vergadering

   Actiepunt in vorig BO september 2021 was o.m. taskforce groen gas op te zetten. Dit is gebeurd en de werkgroep Groen Gas heeft recent Groen Gas Manifest opgeleverd. Verder op in te gaan bij agendapunt 4).

3. Evaluatie besparen juni 2022. Ter informatie en bespreking.

Uit de 'Evaluatie Plan van aanpak en werkplan Besparen' komt veel inzet op een persoonlijke benadering naar voren, hiervoor kun je waardering uitspreken. Met deze intensieve benadering kan maatwerk worden geleverd. 400 van de 690 woningeigenaren willen inmiddels meedoen, naast de 160 huurders van de woningen van Elkien. Hoe is de inschatting over de deelnamebereidheid van de overige 290 woningeigenaren?

4. Voortgangsrapportage Groengas productie. Ter informatie en bespreking.

   De voortgang van diverse doelen wordt beschreven. Bij doelstelling 'voldoende boeren': geven de actuele ontwikkelingen (Oekraïne, gasprijzen) een toename van belangstellende boeren te zien?

   Bij doelstelling 'draagvlak omwonenden': afspraken met gemeente over voorwaarden van draagvlak lijken ingehaald te worden door groep omwonenden die voorkeur voor all electric, geothemie of waterstaf hebben, boven groen gas. Gemeente en bestuur WEN zouden hier opnieuw naar kunnen kijken.

   Bij doelstelling 'passende SDE': Resultaat van input van het bestuur van WEN is dat RVO een pleitnota gaat opstellen voor EZK om per 2023 in de SDE++ een categorie op te nemen voor coöperatieve, lokale, centrale, circulaire monomestvergisting (model Wijnjewoude). Waardering voor de inzet van de initiatiefnemers uitspreken.

5. Vervolgstappen monomestvergisting. Ter bespreking en afspraken maken.

   Groen Gas Manifest is vrijwel gereed. In juli heeft werkgroep Groen Gas een samenvatting aangeboden aan ged. Poepjes. In Groen Gas Manifest staan 8 actielijnen, waarvan provincie de verdere uitrol onder de RES 2.0 organisatie wil onderbrengen. Groen Gas wordt dan een Special onder de RES 2.0, net als bijvoorbeeld Aquathermie of Geothermie. De deelnemers van de Special Groen Gas zouden o.m. de gemeenten moeten zijn waarin een pilot Groen Gas, zoals Wijnjewoude en Opsterland.

   Daarnaast start per januari 2023 het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLG), waarin het programma aardgasvrije wijken (PAW) en Expertisecentrum Warmte opgaan. De ervaringen uit de PAW's worden in dit NPLW verder uitgewerkt en breed gedeeld. Ook wordt een ondersteuningsstructuur ingesteld, die we in Fryslân graag willen verbinden met de RES 2.0-samenwerking, met bijvoorbeeld een programmabureau. Als die ondersteunings-structuren helder zijn, kunnen we ook bekijken hoe de leden van WEN hier mogelijk bij betrokken worden.

6. Wat verder ter tafel komt.

Bestuurlijke Klankbordgroep WEN 19-9-2022
15.00 uur Koffiekeamer 1.82 Provinciehuis Leeuwarden

Vooraf.

Met gepaste trots presenteert WEN haar evaluatie PAW juni 2022. Afgelopen jaar is er veel werk verzet en we liggen prima op koers. De stimuleringsregeling besparen doet zijn werk. Inmiddels hebben bijna 40% van de bewoners hier gebruik van gemaakt en is er tussen er naar schatting door de bewoners van Wijnjewoude meer dan 2 miljoen Euro in duurzaamheid geïnvesteerd.
De volgende uitdaging is om het mogelijk te maken, dat ook de bewoners, die zelf onvoldoende geld hebben, kunnen gaan investeren in duurzaamheid. Het plan is, de nog te ontwerpen regeling, die dit mogelijkheid maakt, wordt uiterlijk per 1 januari geïmplementeerd. Als dit succesvol verloopt, haalt WEN haar volledige besparingsdoelstelling ultimo 2024. Voor gedetailleerde informatie zie Evaluatie Besparen.
Ook met de duurzame opwek gaat het voorspoedig. Het aantal zonnepanelen bij particulieren is afgelopen jaar explosief gestegen. En inmiddels is gestart met de aanleg van de de WEN zonneweide, waar jaarlijks 950.000 KwH elektriciteit opgewekt gaat. Het duurzame financiële rendement hiervan komt beschikbaar voor het dorp.
Ingewikkelder is het met de groengas productie. De landelijke politiek is inmiddels "om", getuige de citaten uit de bijlage. RVO steunt ons bij de poging om het bedrijfsmodel Wijnjewoude in de SDE++ regeling op te nemen. Maar het is nog niet zeker dat dit door PBL en ministerie van EZK overgenomen gaat worden. De ontwikkelen rond het stikstof dossier vergen een fundamentele bijstelling van het bedrijfsmodel Wijnjewoude, maar biedt ook zeker kansen. Zie hiervoor de bijlage Kernpunten voor Remkes. De Friese gedeputeerde voor landbouw, Klaas Fokkinga heeft het model bij Remkes neergelegd en daar is positief op gereageerd. Via een artikel in Trouw is het weer onder de aandacht gebracht bij alle partijen in de Tweede Kamer. Een belangrijk bespreekpunt is om na te gaan, welke vervolgstappen dit proces verder kunnen helpen en wat de leden van de bestuurlijke klankbordgroep daar aan bij kunnen dragen.

De tegenstand bij een aantal omwonenden van de RWZI blijft. Voor belangstellenden wordt de brief van de werkgroep Mestvergissing van buurtvereniging Klein Groningen en onze reactie daarop in rood toegevoegd. De werkgroep Leefbaarheid 2 heeft deze locatie wel als de meest kansrijke aangewezen. WEN gaat de milieueffectrapportage in gang zetten en legt de uitkomsten voor aan de genoemde werkgroep, inclusief onafhankelijke deskundigen. De kans, dat er een vergunning verleend gaat worden, is realistisch. WEN heeft inmiddels de gemeenteraad geïnformeerd over de huidige stand van zaken en voelt vertrouwen voor de ingezette koers.

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Verslag van de vergadering
3. Evaluatie besparen juni 2022. Ter informatie en bespreking.
4. Voortgangsrapportage Groengas productie. Ter informatie en bespreking.
5. Vervolgstappen monomestvergisting. Ter bespreking en afspraken maken.
6. Wat verder ter tafel komt.

Verslag WEN Bestuurlijke Klankbordgroep

Datum: 8 september 2021

Genodigde:

- Mevr. S. Poepjes, Provincie Fryslân
- [redacted] LTO Noord (afwezig)
- Dhr. A. Postma, Gemeente Opsterland
- Dhr. R. Jonkman, Gemeente Opsterland
- [redacted], Gasunie
- [redacted] Liander
- [redacted] WEN
- [redacted] WEN
- [redacted], Provincie Fryslân
- [redacted] Gemeente Opsterland

Voorzitter: Mevr. Poepjes

Verslag/ actiepunten

Agendapunt	**Verslag/ actiepunt**
1. welkom	[redacted] is afwezig
2. Vaststellen agenda en mededelingen	Cf
3. Verslag vorige keer	vastgesteld
4. Groengas *Deelt u de opvatting dat een provinciale "task force" van overheid en bedrijfsleven nodig is om die grote bijdrage van groen gas aan de warmtetransitie in de praktijk te realiseren?* *Zo ja, hebt u suggesties hoe dat het beste gerealiseerd kan worden?* *Kunt u aangeven, wat de organisatie, waarmee u verbonden bent, daaraan zou kunnen bijdragen?*	Afspraak: We organiseren een fysieke bijeenkomst in november in de Statenzaal waarin we een 'aanvalsverdrag groen gas' (wie moet wat doen?) bespreken. De voorbereiding wordt gedaan door de groep die in augustus al bij elkaar is geweest en de kansen en knelpunten in beeld heeft gebracht. Actiehouder [redacted]
5. Samenwerkingsovereenkomst *Acht u het van belang dat deze samenwerkingsvorm nader onderzocht en beschreven wordt?* *Zo ja, hebt u suggesties hoe dat het beste gerealiseerd kan worden?*	Belang wordt breed gesteund. RUG Campus en [redacted] zijn interessante partners. Maar hoeft nu nog niet. Wel alvast een keer bespreken met [redacted]. Actiehouder: wethouder A. Postma
6. Project update	
7. Rondvraag	
8. Sluiting	

Evaluatie Plan van aanpak & Werkplan Besparen
Periode: oktober 2021 - april 2022

Plan van Aanpak Besparen succesvol
In het eerste jaar heeft WEN met het Plan van Aanpak BESPAREN bereikt dat in Wijnjewoude bij 300 woningeigenaren de energiebesparende maatregelen in uitvoering zijn. Bovendien zijn er bij wel 100 woningeigenaren plannen in voorbereiding. Sommigen met ondersteuning van een energiecoach, m.b.v. mailcontact via besparen@wen.frl of telefonisch met de projectleider besparen. Die aanvragen zitten in de pijplijn.
Dat betekent dat minimaal 400 van 690 woningeigenaren (méér dan de helft!!!) concreet bezig zijn met de verduurzaming van hun huis! Dit leidt tot een investering van rond de 2 miljoen euro in verduurzaming en energiebesparing.
Daarnaast wordt samen met Elkien de verduurzaming alle 160 huurwoningen (100%) aangepakt. Voor 50 woningen zijn plannen vastgesteld en gepland en de anderen zijn in voorbereiding.

De speciale WEN methode voor het stimuleren van energie besparen is dus een groot succes. Deze hoge scores waren vooraf niet verwacht.

Onlangs heeft [redacted], de 300e aanvrager van de stimuleringsbijdrage, een pluim gekregen. Ook hebben de eerste 50 huurders hun waardebon van 1500 euro overhandigd aan Elkien om hun huizen te gaan isoleren. Met dank aan het initiatief van [redacted] vorig jaar!

Voorzitter WEN:
'Stimuleren werkt beter dan subsidiëren'

Tweemaal per jaar rapporteren we aan de gemeente en de PAW. In de evaluatie van oktober 2021 hebben we de leerervaringen uitgebreid beschreven. Op basis daarvan zijn we vooral doorgegaan met alle positieve resultaten van dien.
De cijfers maken dit zichtbaar in de bijlage 'Definitieve rapportage Stimuleringsregeling' waarin de gegevens zijn verwerkt van 1 jaar besparen, april 2021 tot april 2022.

In deze evaluatie worden de concrete doorontwikkelingen weergegeven sinds oktober 2021.
We nemen je mee in de 'WEN methode' van verbinding en samenwerking met bewoners en elkaar.
Als laatste alvast een inkijkje in de thema's die het komende half jaar onze aandacht gaan vragen.

Veel leesplezier!
Hartelijke groet van [redacted] – Projectleider Besparen en Energiecoach WEN

[redacted], 300e aanvrager stimuleringsbijdrage:
"Ik deed een aanvraag voor de stimuleringsregeling voor een paar ramen. [redacted] belde mij met 'wat ga je nog meer doen?' We kwamen aan de praat en gedurende het gesprek dacht ik 'misschien is er wel meer mogelijk', dus ben ik me verder gaan verdiepen in wat wil ik nou eigenlijk?"

1. Stimuleringsregeling

Persoonlijk contact
De WEN methode betekent dat met elke inwoner die een aanvraag doet persoonlijk contact wordt opgenomen om in een dialoog samen de situatie van de bewoner te verkennen. De bewoners ervaren dit persoonlijke contact bij hun bespaarplannen en -stappen als zeer positief. [redacted] is de vraagbaak en hulp bij de digitale aanvraag, dichtbij in het dorp. [redacted] belt alle aanvragers persoonlijk om het bespaarplan samen door te nemen. Daardoor voelen de mensen zich gehoord en serieus genomen in hun bespaarplannen. Zij ontvangen eerlijke feedback en positief kritische vragen waardoor nagenoeg elk gesprek met nieuwe enthousiaste inzichten eindigt. Dat stimuleert om vervolgmaatregelen te nemen.
Maar ook kennis over ISDE-subsidie voor isolatie, warmtepompen en zonnepanelen wordt gedeeld.

WEN heeft een dorpsbewoner bereid gevonden om op vrijwillige basis dorpsgenoten te helpen bij de ISDE aanvraag. Deze dienstverlening voorziet in een behoefte.

Administratie en financiële afwikkeling

Het tijdig en doelmatig afhandelen van de aanvragen en het uitbetalen van de subsidie is een belangrijk administratief proces. Daarvoor is de Commissie Advisering Stimuleringsmaatregelen (CAS commissie) ingericht.

In de CAS commissie worden alle aanvragen beoordeeld en administratief afgehandeld. Dit gebeurt grotendeels door niet-betaalde professionals en loopt goed.

Als een aanvraag niet aan de voorwaarden van de regeling voldoet vindt overleg met de aanvrager plaats en wordt de aanvraag bijgesteld, waardoor de duurzaamheidsdoelstellingen wel gehaald worden. Afwijzingen worden altijd onderbouwd en persoonlijk toegelicht, waardoor er eigenlijk nooit ernstige onvrede ontstaat. Als de duurzaamheid doelstellingen wel gehaald worden, maar de aanvraag niet aan de formele regels voldoet, neemt het bestuur een aangepast besluit. Alle aanvragen worden op tijd afgehandeld, alle betalingen worden correct verwerkt, er is altijd persoonlijk contact, het archief is op orde, het administratieve werkproces is vastgelegd, etc. [redacted] heeft het backoffice werk op zich genomen vanaf februari, met veel werkplezier. Op deze wijze is binnen WEN de administratieve en financiële afwikkeling goed geborgd.

We houden elkaar scherp, ondersteunen elkaar, hebben oog en aandacht voor elkaar en de gezamenlijke missie om elke bewoner te ondersteunen bij het verzilveren van de Waardebon geeft een geweldige drive in ons werk.

2. Energiecoaches

WEN beschikt over twee volwaardige energiecoaches die de inwoners gratis kunnen adviseren en begeleiden bij hun zoektocht naar de meest doelmatige energiebesparing. Het advies is gratis en de energiecoaches doen hun werk vrijwillig. Voor de meer technische en ingewikkelde adviezen heeft WEN een relatie met een energie adviseur. Deze dienstverlening is niet gratis.

Vragen van bewoners komen veelal binnen op besparen@wen.frl. Ook dan is het zeer helpend om eerst telefonisch de vraag te horen en zo nodig samen te zoeken naar de kern van de vraag of de vraag achter de vraag. Op die manier is er een passende match te maken met bijv. Esther van Amsterdam of [redacted] als energiecoach, of juist naar [redacted] omdat er gedegen energieadvies nodig is. Centrale coördinatie is hierin cruciaal. Extra toegevoegde waarde is dat op deze manier ook bewoners aan elkaar verbonden kunnen worden die elkaars vragen kunnen beantwoorden of elkaar kunnen inspireren.

3. Huurders Elkien

WEN is al vele jaren met Elkien in gesprek over de verduurzaming van de 160 huurwoningen in het dorp. Er heeft een bestuurlijk overleg plaatsgevonden met Elkien, WEN en Gemeente Opsterland. Daaruit ontstond de drive om samen met de huurders aan de slag te gaan met verduurzamen.

De eerste 2 straten met huurders van Elkien zijn bij elkaar geweest! De Meester Geertswei met E, F, G label huizen en een groot deel van de Te Nijenhuiswei met C, D labels. Deze 50 bewoners zijn met Elkien overeengekomen dat hun huizen volledig geïsoleerd worden en dat zij €1500 van hun WEN Waardebon van €2.000 hiervoor in zetten. WEN en de Gemeente hebben hiermee bereikt dat het proces van renovatie en verduurzaming met minimaal 6 jaar wordt vervroegd.

Op verzoek van Elkien gaat WEN het proces tijdens deze bijeenkomsten ondersteunen en vanuit een werkgroep het verduurzamen van alle huurhuizen coördineren.

[redacted] huurder Elkien en initiatiefnemer verduurzamen Meester Geertswei: *"Ik ben al m'n buren langsgegaan om te vragen of ze allemaal met verduurzamen aan de slag wilden gaan. Dat was zo en nu gaat het gebeuren! Samen is beter dan alleen."*

Foto verslagen van deze bijeenkomsten mag je gerust opvragen bij [redacted]: besparen@wen.frl
De overige 110 huurders zullen straat voor straat uitgenodigd worden door Elkien, direct na de zomervakantie.
Doel is dat buren-huurders en verhuurder Elkien gezamenlijk vaststellen welke verduurzamingsmaatregelen in hun huizen genomen kunnen worden, waarbij de huurder de waardebon van WEN in kan zetten. WEN begeleidt het proces tijdens deze bijeenkomsten.

4. **Diverse praktische en concrete acties/ ervaringen van het afgelopen half jaar:**

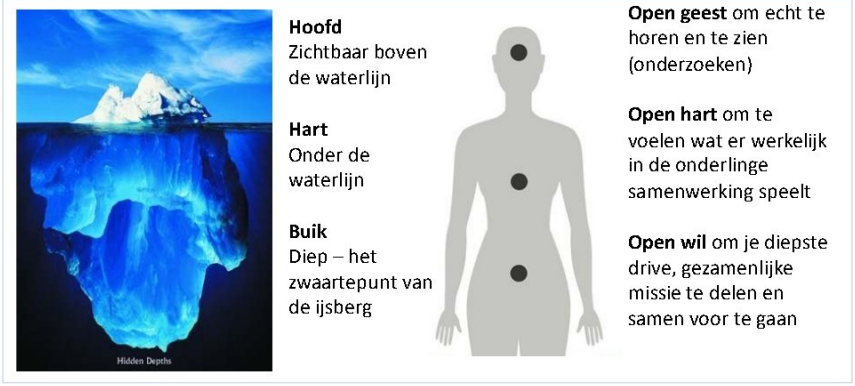
- De 2e bijeenkomst met voorlichting, demonstratie en adviezen over hybride warmtepompen op 30 maart jl. was wederom een groot succes. Goed om samen te werken met lokale installateurs en ervaringsdeskundige bewoners. De aanvragen voor hybride warmtepompen zagen we weer stijgen.
- De EARN-E, een gratis beschikbaar gesteld apparaat waarmee real time het energieverbruik kan worden gecontroleerd, slaat veel minder aan bij de bewoners dan gehoopt. Er zijn inmiddels 100 huishoudens die de Earn-e met succes gebruiken. Veel mensen hebben geen belang bij realtime meten van hun energieverbruik. Bijv. omdat ze het zelf goed bijhouden of via de afschriften van de energiemaatschappij. De mensen die behoefte hebben aan realtime meten worden bij het installeren zo nodig ondersteunt door een jongere uit het dorp!
- Qua buurtbenadering is corona een spelbreker geweest. Er is inmiddels in 1 buurt een groepje mensen bij elkaar geweest om elkaar te ondersteunen en inspireren. We hebben er nog onvoldoende zicht op of deze werkwijze via buurtverenigingen gaat werken. Andere groepen die spontaan ontstaan lijken vooralsnog beter te werken.
- Daarnaast geven bewoners aan dat energie besparen en het verduurzamen van je huis een individueel proces is. Daarbij kijken mensen wel naar hun buren en vragen welke keuzes zij maken en welke bedrijven zij benaderen. De waardering is groot dat mensen hun vragen kunnen stellen aan Frans Pool of mailen naar besparen@wen.frl en onafhankelijk en eerlijk antwoord/ advies ontvangen.

Verbinding met elkaar!
De manier van persoonlijk contact maken oftewel het niveau van luisteren is een cruciale factor in elkaar inspireren en motiveren om met energiebesparing aan de slag te gaan. De kern is aansluiten bij de ander, bereid zijn om door de ogen van de ander te kijken en van daaruit de kansen en mogelijkheden vergroten.

Deze wijze van verbinding maken met bewoners 'leven' we intern binnen WEN ook. Als je verbinding ervaart op wat je denkt én voelt èn waar je naartoe wilt, dán ontstaat er flow en energie! Dat is niet altijd zichtbaar 'boven de waterlijn' maar vraagt om echt luisteren naar wat de ander zegt maar ook wat je erbij voelt en wat z'n diepste drive is.
Dat betekent bijv. dat we altijd starten met een incheck 'hoe gaat het met ons', zodat we helemaal aanwezig zijn. Maar ook dat we bij het nemen van besluiten alle perspectieven/ niveaus in beeld brengen.

Met open geest, open hart en open wil verbinding maken met elkaar, dát is de kern en de kracht van de Proeftuin in Wijnjewoude!

Vervolgthema's:

- *Hybride warmtepomp zonder investering*
  WEN heeft een onderzoek gestart naar een financieringsmodel waarmee bewoners een warmtepomp kunnen installeren zonder eigen financiering. De beoogde werkwijze is dat de bewoner huur betaalt voor de installatie en dat zijn besparing op energie groter is dan het huurbedrag. De huurder heeft dan direct voordeel, maar geen financieringslasten. Dit onderzoek wordt gedaan met een aantal belangstellende inwoners.

- *Energie armoede*
  De eerste vragen komen binnen van mensen die last hebben van de hoge energieprijzen en zelf niet kunnen investeren in verduurzaming van hun huis. Sommigen kunnen ook niet hun waardebon inzetten i.v.m. het deel dat ze zelf moeten investeren (50 of 25%). Kernteam Besparen gaat hiermee aan de slag. Samen met de mensen waar het om gaat.

- *Ontwikkelen stimuleringsregeling voor 2024 en later*
  De plannen voor de tweede fase van de stimuleringsregeling voor de jaren 2024 en later worden in het voorjaar van 2023 voorbereid en vastgesteld in de ledenvergadering in september 2023.

- *Spijtoptanten zoeken*
  WEN gaat vanaf 2023 persoonlijk contact opnemen met bewoners die hun waardebon nog niet verzilverd hebben, om te horen wat hun verhalen zijn.
  Want 850 huishoudens is 850 verschillende verhalen.

Projectplan Groengas Wijnjewoude

Voortgangsrapportage over Plan van Aanpak, juli 2022

Voortgang november 2021 in blauw

Voortgang juli 2022 in groen

In het Plan van Aanpak Groengas Wijnjewoude heeft WEN de volgende doelstelling geformuleerd:

De doelstelling van het plan is om door mono vergisting van de mest van melkveehouders uit het landelijk gebied rondom Wijnjewoude 1 miljoen m³ groengas te produceren in een installatie die voldoet aan alle voorwaarden om overlast voor omwonenden te voorkomen.

Deze doelstelling is uitgewerkt in 5 subdoelstellingen.

Hierna wordt op basis van deze vijf subdoelstellingen gerapporteerd over de voortgang van het project.

Subdoelstelling 1 voldoende boeren
Voldoende deelnemende boeren werven die samen 70.000 m³ mest leveren om 1 miljoen m³ groengas te produceren.

Voortgang november 2021
In totaal hebben 16 boeren een intentieverklaring getekend en aansluitend hebben 2 boeren mondeling hun intentie uitgesproken. Dat brengt het totaal op 18.
Voor de doelstelling van 1 miljoen m2 groengas zijn naar verwachting 26 bedrijven nodig.
Er moeten dus nog ongeveer 8 bedrijven worden geworven.

Omdat er nog geen zicht is op het moment waarop de mestlevering aan de vergister kan worden gestart zijn er nog nieuwe bedrijven geworven.

In overleg met de vertegenwoordigers van de boeren is een lijst op gesteld met bedrijven die in aanmerking komen om te worden benaderd en waarvan kan worden verwacht dat zij in principe wel zullen willen meewerken.

Op deze lijst staan 16 bedrijven; ruimschoots voldoende om de nog noodzakelijke 8 te werven.
De werving zal starten zodra er zicht is op een passende SDE++.

Voortgang juli 2022
De werving van nieuwe boeren is nog niet gestart, omdat nog niet bekend is wanneer naar verwachting met de mestlevering kan worden begonnen. Wel zijn er spontane aanmeldingen van belangstellende veehouders.

Subdoelstelling 2 Draagvlak inwoners
Maximaal draagvlak verwerven onder de inwoners van Wijnjewoude voor de productie van groengas.

Voortgang november 2021

Op 1 september 2021 heeft WEN een klankbordbijeenkomst georganiseerd waaraan werd deelgenomen door vertegenwoordigers van Plaatselijk Belang en 9 buurtverenigingen. In deze bijeenkomst is het totale PAW pakket aan de orde gesteld.
In die bijeenkomst werden door twee aanwezigen kritische vragen gesteld over te verwachten overlast voor omwonenden. Daarvoor wordt in deze voortgangsrapportage verwezen naar de Subdoelstelling Draagvlak omwonenden.

De Ingestelde wekgroep Leefbaarheid 1 heeft haar rapportage afgerond. De conclusies zijn door de ALV van overgenomen en het bestuur van WEN werkt verder aan uitwerking van de plannen. De kern van conclusie was, dat groengas productie zonder overlast mogelijk is, als alle technische mogelijkheden goed toegepast worden. Extra verkeersbewegingen vragen aandacht.

Voortgang juli 2022

De werkgroep Leefbaarheid 2 heeft op 18 mei in De Swingel een bijeenkomst belegd voor inwoners over de groengas productie. Daarbij werd uitgegaan van de doelstelling van WEN om door besparing op gas en productie van groengas uit rundveemest aardgasvrij te worden. Afgezien van een aantal aanwezigen van de actiegroep Klein Groningen Westkant werd die doelstelling niet bestreden.
Het advies van de werkgroep Leefbaarheid 2 om nu onderzoek te doen naar de mogelijkheden om groengas te produceren op de voormalige RWZI-locatie is door het bestuur van WEN overgenomen.

Subdoelstelling 3 Draagvlak omwonenden

Maximaal draagvlak verwerven voor groengas productie op de beoogde locatie RWZI of een locatie waar de vestigingsvoorwaarden beter zijn.

Voortgang november 2021

Voor het verwerven van draagvlak onder omwonenden neemt WEN deel aan de werkgroep Leefbaarheid 2, die op initiatief van de Gemeente is ingesteld.
De Gemeente heeft alle buurtverenigingen van de buurten waar eventueel een vergister zou kunnen komen uitgenodigd met een delegatie deel te nemen aan de werkgroep Leefbaarheid 2. De aanmelding diende te worden gericht aan [redacted] van KNHM die door de Gemeente is gevraagd als onafhankelijk voorzitter van Leefbaarheid 2 op te treden.
Het resultaat is dat zich 5 personen hebben aangemeld voor de werkgroep. Deze 5 personen hebben verklaard als geïnteresseerde zitting te nemen in de werkgroep en niet als vertegenwoordiger van een buurt. Daarnaast maken 3 vertegenwoordigers van WEN deel uit van de werkgroep. De leden van de werkgroep zetten zich in om de gevolgen van de groengas productie voor omwonenden te onderzoeken.
Voorzitter [redacted] heeft contact gehad met de verschillende buurtverenigingen, waaruit is gebleken dat de buurtverenigingen inderdaad geen rechtstreekse vertegenwoordigers afvaardigen naar de werkgroep. De buurtverenigingen zullen ook geen oordeel geven over de resultaten van Leefbaarheid 2, maar zijn wel bereid bijeenkomsten voor de inwoners van hun buurt te organiseren waarop [redacted] de resultaten van Leefbaarheid 2 kan presenteren.

De werkgroep is drie maal bijeen geweest. Er zijn inmiddels twee lijsten opgesteld.
Een lijst met negen variabele productie methoden variërend van op elk boerenerf een vergister

tot één centrale vergister.
En een lijst met alle mogelijke onderwerpen die overlast voor de omwonenden zouden kunnen veroorzaken.
Beide lijsten zullen half november met deskundigen van Arcadis worden besproken om te bepalen welke nadere onderzoeken nodig zijn.

Voortgang juli 2022

De werkgroep Leefbaarheid 2 heeft op 17 mei in de Driehoek een bijeenkomst belegd voor bewoners van buurten waar mogelijk een vergister zou kunnen komen. Op die bijeenkomst werd de stand van zaken besproken.
Daarbij werd aangesloten bij de resultaten van de Werkgroep Leefbaarheid 1 die in september 2020 rapporteerde over 9 mogelijke overlast punten. Deze punten waren : geur, geluid, licht, verkeersbewegingen, gezondheid, landschap/uitzicht en waarde onroerend goed.
De conclusie in 2020 was dat de punten geur, licht, gezondheid, landschap en waarde onroerend goed oplosbaar lijken, maar hangt wel van de locatie af.
De belangrijkste aanbeveling was daarom: Kijk breder dan alleen Klein Groningen en onderzoek de meest haalbare variant op overlast, te beginnen met verkeer en geluid.
De werkgroep Leefbaarheid 2 is daarmee aan de slag gegaan en heeft 9 bedrijfsmodellen met verschillende locaties onderzocht.
Op 17 mei 2022 rapporteerde Leefbaarheid 2 dat centrale mono mestvergisting op de voormalige RWZI de meest haalbare optie lijkt. Daarom zal voor die locatie worden onderzocht of groengas productie zonder overlast voor de buurt mogelijk is. De focus zal daarbij liggen op geluid en verkeer.
De resultaten van dat onderzoek worden aan het eind van dit jaar verwacht.
Op de bijeenkomst van 17 mei j.l. bleek overigens ook dat meerdere buurtbewoners geen behoefte hebben aan onderzoek naar de mogelijke overlast. Ook als er geen overlast blijkt te zijn willen zij geen groengas productie op de oude RWZI.
Hiermee is er wel een dilemma ontstaan rond de voorwaarde van de gemeente om voor draagvlak te zorgen bij de omwonenden. WEN heeft dit steeds verbonden met produceren van groengas zonder overlast. Een deel van de omwonenden wil geen groengas productie, maar pleiten daarom voor andere opties, genoemd zijn all-electric, geo-thermie, waterstof. Bij deze inwoners zal groengas productie nooit draagvlak krijgen.

Subdoelstelling 4 Passende omgevingsvergunning

Het realiseren van een omgevingsvergunning die voldoet aan alle voorwaarden van de overheid.

Voortgang november 2021

Het aanvragen van een omgevingsvergunning bij de FUMO kan pas beginnen als er duidelijkheid is over de locatie voor de groengas productie. FUMO beoordeelt geen locaties waarvoor geen definitief besluit tot vestiging is genomen.
WEN wacht daarom op de resultaten van de discussie over de locaties in de werkgroep Leefbaarheid, alvorens een omgevingsvergunning aan te vragen. WEN streeft er naar om in de loop van het voorjaar te beginnen met het aanvragen van een omgevingsvergunning voor welke locatie dan ook , omdat voor het aanvragen van de SDE ++ in 2023 de omgevingsvergunning in het voorjaar van 2023 verleend moet zijn.

Voortgang juli 2022

WEN sluit aan bij de opvatting van de werkgroep Leefbaarheid 2 om voor mono mestvergisting op de oude RWZI te onderzoeken of daar groengas productie mogelijk is zonder overlast. De Werkgroep Leefbaarheid 2 legt daarbij de focus op geluid en verkeer. Daarom geeft WEN in juli 2022 opdracht aan een extern bureau om voor groengas productie op de oude RWZ rapporten over geluid en verkeer op te stellen overeenkomstig de eisen van de FUMO. Die rapporten zullen aan de werkgroep

Leefbaarheid 2 en haar externe adviseurs worden voorgelegd. Zo nodig zal WEN aanvullend onderzoek faciliteren.

Subdoelstelling 5 Passende SDE

Het realiseren van een SDE subsidie die passend is voor het model Wijnjewoude, zodat dit ook elders veelvuldig kan worden toegepast.

Voortgang november 2021

Voor een rendabele groengasproductie volgens het bedrijfsmodel Wijnjewoude is een SDE++ subsidie nodig die ligt op het niveau van de huidige SDE++ voor individuele veehouders.
De huidige SDE++ regeling biedt die ruimte niet. WEN steekt veel energie in de lobby voor een passende SDE++ subsidie voor het bedrijfsmodel Wijnjewoude. In dit lobbyproces houdt WEN zoveel mogelijk ijzers in het vuur. Er is hierover veelvuldig contact met onder andere

- *Rijksdienst voor Ondernemend Nederland*
- *Ministerie van Economische Zaken en Klimaat*
- *Planbureau voor de Leefomgeving*
- *Tweede Kamerleden*
- *Eerste Kamerleden*
- *Gedeputeerde Staten Provincie Fryslân*
- *Provinciale Staten Provincie Fryslân*
- *Provincie Overijssel*
- *Biogas Branche Organisatie.*
- *Land- en Tuinbouw Organisatie LTO,*
- *Publiek Private Samenwerking Landbouw en Energie*
- *Friesland Campina*
- *Energie Beheer Nederland*
- *New Energy Coalition*
- *2bcm Alliantie*

Er is veel steun voor het model Wijnjewoude. Vooralsnog heeft dat nog niet geresulteerd in aangepaste regelgeving.

WEN hoopt op een gezamenlijk initiatief van de Provincies en alle gemeenten die groengas opnemen in hun warmtevisie, maar nog geen bron voor dat groengas beschikbaar hebben.
Die politieke druk is nodig om met en passende SDE de grote groengas voorraad in Nederland beschikbaar te maken.

Voortgang juli 2022

De roep om groengas wordt sterker, met name bij de overheid.

Eurocommissaris Timmermans:

- *oorspronkelijke doel van 17 miljard m3 biogas in 2030 is verdubbeld vaan 35 miljoen m3*

Minister Jetten in overleg met Vaste Kamercommissie:

- *We zetten in op een enorme opschaling van de groengas productie*
- *Stoffer en anderen vroegen mij om de SDE++ aan te passen met een categorie voor boeren die coöperatief groen gas willen realiseren. Ik sta daar zeer positief tegenover.*

Gedeputeerde Poepjes in rapport:

- *Groen gas is de essentiële schakel voor betaalbare warmtetransitie voor Friese burgers.*
- *Potentie: Groen gas uit monomestvergisting kan met een hybride warmtepomp 94% van de gebouwde omgeving in Fryslân van warmte voorzien.*

Gemeente Opsterland in Warmte Transitie Visie

- *Overgrote deel van bebouwde omgeving van aardgas af door hybride warmtepomp en hernieuwbaar gas*

Gemeente Opsterland in coalitie akkoord

- *Wij zijn ook voorstander van groen gas, mits dit wordt geproduceerd via monomestvergisting.*

WEN gebruikt die roep om groengas voor de lobby bij RVO, PBL, EZK en LNV om per 2023 in de SDE++ een categorie op te nemen voor Coöperatieve, Lokale, Centrale, Circulaire Monomestvergisting HG (bedrijfsmodel Wijnjewoude)
Het resultaat is dat RVO een pleit nota gaat opstellen voor EZK om per 2023 in de SDE++ een categorie op te nemen voor coöperatieve, lokale, centrale, circulaire monomestvergisting HG
Het besluit van EZK wordt verwacht in november 2022.

Financieel

In het goedgekeurde Plan van Aanpak staat de onderstaande tabel

Groen gas 2021-2022	2021	2022	totaal
Boeren en Mest (afspraken en contracten)	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 3.000,00
Leges		€ 50.000,00	€ 50.000,00
Rapporten vergunningen	€ 12.500,00	€ 12.500,00	€ 25.000,00
Leander aaansluiting aansluitkosten gasinvoer	€ 80.000,00		€ 80.000,00
Werkgroep leefbaarheid	€ 5.000,00	€ 5.000,00	€ 10.000,00
Bouwvoorbereiding		€ 35.000,00	€ 35.000,00
Ondernemingsvorm, rechtspersoon	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 20.000,00
LNV EZK (SDE Mestboekhouding)	€ 750,00	€ 750,00	€ 1.500,00
Planologische inbedding	€ 1.250,00	€ 1.250,00	€ 2.500,00
Projectleider groengas	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 3.000,00
Ondersteuning groengas	€ 3.600,00	€ 3.600,00	€ 7.200,00
Onvoorzien	€ 5.000,00	€ 5.000,00	€ 10.000,00

Voortgang november 2021

Door het wachten op de resultaten van de Werkgroep Leefbaarheid 2 en het nog ontbreken van een passende SDE is er vertraging opgetreden. De in 2021 begrote uitgaven zijn niet verricht. Deze bedragen worden toegevoegd aan de begroting 2022, zodat dan een inhaalslag kan worden gemaakt.

Voortgang juli 2022

Door het ontbreken van een passende SDE kan er nog geen inhaalslag worden gemaakt.

Wel zullen in de komende maanden opdrachten worden verstrekt ten laste van de posten "Rapporten vergunningen", Onderzoekkosten overlast/vergunningen" en "Werkgroep Leefbaarheid". De totale kosten van deze opdrachten ten laste van 2022 zijn nog niet bekend, maar zullen lager zijn dan de voor 2021 begrote kosten.

Heel Wijnjewoude kan stoken op

Biogas

Met de mest van het melkvee van 25 boeren denkt een energiecoöperatie uit het Friese Wijnjewoude duizend huizen van gas te kunnen voorzien. ‘Onbegrijpelijk dat dit niet wordt ingezet bij de oplossing van de klimaatcrisis.’

‘Met de hoge gasprijzen ligt er een uitgelezen kans om de energietransitie verder te helpen’

gedeputeerde Sietske Poepjes

tekst **Rob Buiter**
foto **Sjaak Verboom**

Op de achterkant van de spreekwoordelijke sigarenkist ziet het plan van de coöperatie Wijnjewoude Energie Neutraal er verrassend simpel uit. De mest van tweeduizend koeien, van 25 boeren in de buurt, wordt verzameld in een grote mestvergister. Daar maken bacteriën er biogas van. Dat biogas wordt in een installatie gezuiverd, waarna het zo in het openbare gasnet kan worden gepompt.

De verwachte één miljoen kuub biogas per jaar zou voldoende moeten zijn om alle bewoners van het Friese dorp aan gas voor verwarming en fornuis te helpen. Dat wil zeggen: als ze eerst met enkele bezuinigingsmaatregelen hun verbruik van 1,8 miljoen kuub met 40 procent kunnen terugbrengen.

Als de bacteriën klaar zijn met de mest kan de rest, het zogeheten digestaat, weer terug naar het land van de boeren uit de coöperatie, die er hun gras weer mee kunnen bemesten.

Van links naar rechts: [redacted] en zijn [redacted] op het melkveebedrijf in Koudum.

Bijval uit Wageningen

Dat het niet alleen op de achterkant van de sigarenkist werkt, maar ook in de praktijk, zag voorzitter [redacted] van de coöperatie bij een bezoek aan het melkveebedrijf van [redacted] in Koudum, aan de andere kant van Friesland. “Die vergist de mest van zijn eigen driehonderd koeien plus de mest van driehonderd koeien van enkele collega’s. Daar maakt hij jaarlijks 360.000 kuub biogas van, voor het openbare gasnet. Het kan dus gewoon.”

Ook uit Wageningen krijgt de coöperatie van De Kroon bijval. [redacted] en collega’s van Wageningen University & Research berekenden de besparingen in de uitstoot van het sterke broeikasgas methaan en van ammoniak, dat weer aan de basis staat van de huidige stikstofcrisis. Wanneer een vergister dagelijks wordt gevoed met verse mest, kan dat systeem ruim 80 procent op de uitstoot van methaan besparen. Bovendien houdt de boer er onder de streep dan nog eens ruim 150 euro per koe per jaar aan over ook, door de verkoop van biogas. “Bij de huidige gasprijs is die opbrengst nog een stuk hoger dan ten tijde van ons onderzoek”, tekent [redacted] daarbij aan.

Wordt de reststroom na de vergisting door middel van verwarmen ook nog ontdaan van de vrije stikstof – ‘gestript’ in jargon – dan kan ook ruim 40 procent op de uitstoot van ammoniak worden bespaard. In dat geval leverde het systeem bij de oude gasprijs geen geld meer op, maar kost het per koe een paar tientjes per jaar, door de kosten van het strippen.

“Maar die kosten zijn te overzien”, stelt onderzoeker [redacted]. “Zeker als je het afzet tegen de kosten van uitkopen van melkveehouders om de stikstofuitstoot te beperken. Dan zijn deze kosten per hoeveelheid vermeden ammoniakuitstoot vele malen lager.”

De angel van het systeem zit in de investering, zo legt [redacted] uit. “De opbrengst van de mestvergister is het hoogst wanneer je het systeem dagelijks voedt met verse mest. Dat betekent dat je de stal moet aanpassen en de mest niet eerst in de grote kelder moet laten verdwijnen.”

“Ook de vergister zelf vraagt natuurlijk een forse investering. Op dit moment kan het vergisten van pure koeienmest eigenlijk alleen uit als je dagelijkse mest hebt van tenminste 300 koeien. Er draaien nu ongeveer vijftig van dat soort grote vergisters in Nederland, met nog diverse andere in de planning.”

Co-vergisting

Behalve vergisters die op zuivere koeienpoep draaien, de zogeheten monovergisters, zijn er ook enkele grote vergisters actief die

koeienpoep

mest van varkensboeren inzamelen. Daarbij wordt de efficiëntie van het proces opgekrikt door er bijvoorbeeld snijmais en andere producten bij te mengen. Deze 'co-vergisting' is alleen rendabel te maken bij zeer grote hoeveelheden mest.

[redacted]en zijn collega's van de coöperatie horen de enthousiaste verhalen uit Wageningen met een mengeling van blijdschap en verbazing aan. "Als dit systeem potentieel zo veel kan betekenen voor de klimaatproblematiek en de stikstofcrisis, dan is het toch onbegrijpelijk dat het niet veel vaker wordt ingezet?", zo stelt de voorzitter.

Het antwoord op zijn eigen vraag kent hij inmiddels ook. "Een vergister kan alleen uit bij voldoende grootte. Vandaar dat wij het willen proberen met deze coöperatie, waarbij we met z'n allen de investering voor onze rekening nemen."

In 2025 zal er een verplichting gaan gelden voor de gasbedrijven om tenminste 20 procent biogas bij het aardgas te mengen. De energiecoöperatie uit Wijnjewoude staat te popelen om daarbij te helpen. "Maar dan moeten we wel nu kunnen investeren", zegt [redacted]. "Minister Rob Jetten van klimaat heeft al aangegeven dat hij het een sympathiek plan vindt, maar dan zou hij nu ook moeten doorpakken en de SDE-regeling voor subsidie op duurzame energie ook open moeten stellen. Niet alleen voor vergisters van één bedrijf, maar ook als ze worden opgezet door een coöperatie."

De coöperatie Wijnjewoude Energie Neutraal krijgt ook morele steun van de provincie Fryslân en de gemeente Opsterlân. "Zolang een aanstaande vergister aan de regels voor ruimtelijke ordening voldoet, zullen wij daar graag aan meewerken", zegt wethouder Durk Durksz van Opsterlân. "Er is nog wel wat zorg over deze plannen bij omwonenden, vanwege de verkeersbewegingen van vrachtwagens met mest of eventuele stankoverlast. Maar uit de ervaringen met vergelijkbare vergisters elders begrijp ik dat die overlast er eigenlijk niet is. Alle biogas wordt immers opgevangen in een gesloten systeem."

Geld van de provincie

Ook gedeputeerde Sietske Poepjes staat welwillend tegenover het plan. Het project heeft al geld gekregen uit het subsidieprogramma voor aardgasvrije wijken, maar ook met het geld dat vrij gaat komen voor stikstofreductie ziet zij mogelijkheden om het plan te steunen. Wel raadt ze de initiatiefnemers aan om in 'dorpshuisavonden' alle omwonenden mee te nemen in de plannen. "Zeker met de onvoorstelbaar hoge aardgasprijzen van dit moment ligt er een uitgelezen kans om de energietransitie verder te helpen. Maar dat moet je nooit vanachter de muren van het gemeente- of provinciehuis beslissen."

Toch ziet [redacted] ook weerstand tegen wat hij noemt 'het model Wijnjewoude'. "We horen wel dat mensen het een verkeerd signaal vinden dat we met zo'n vergister de 'oude landbouw' in stand houden. Die zien liever een complete transitie van de landbouw met minder dieren. Maar als wij het mogelijk maken dat 25 grondgebonden melkveebedrijven een enorme reductie in stikstofuitstoot en broeikasgassen voor elkaar krijgen, en dat we ondertussen minder afhankelijk worden van Russisch gas, dan is dat toch pure winst?"

Ook het probleem dat de koeien op stal moeten blijven om voldoende mest op te vangen is geen struikelblok, stelt hij. "In de zomer kunnen de koeien van onze boeren gewoon naar buiten. In die tijd heb je per slot van rekening ook veel minder biogas nodig voor de verwarming."

column Patrick Jansen

'Nut' is een angstaanjagend beperkte kijk op de natuur

Nu duidelijk is dat het oplossen van het stikstofprobleem grote veranderingen vergt, buitelen commentatoren over elkaar heen om het probleem te bagatelliseren of te framen als een gigantisch complot.

Een voorbeeld van bagatelliseren dat ik steeds vaker zie, is de bewering dat het heus niet erg is dat er 'een paar plantjes en beestjes' verdwijnen. Brandnetels en bramen – fastfoodplanten die veel stikstof verdragen – zijn toch ook natuur? En kijk om je heen, er zijn ook vogelsoorten die steeds talrijker worden? Ooievaars, ganzen, zeearenden bijvoorbeeld? En bevers en wolven?

Toch is het echt waar dat de natuur in Nederland degradeert. Delicate plantensoorten en insecten met unieke specialisaties worden steeds zeldzamer. Bijzondere ecosystemen die buiten Nederland weinig voorkomen degraderen sluipenderwijs tot stille, bloemloze, uitgedroogde herinneringen aan een schitterend verleden. Wie er oog voor heeft ziet het. Uit Nederland zijn nu ongeveer 40.000 meercellige soorten bekend. Sommige daarvan hebben evident nut voor de mens. Mosselen, eiken en hommels bijvoorbeeld. Ze zuiveren lucht en water, jagen de nutriëntenkringloop aan, bestuiven gewassen of bieden schoonheid. Of ze inspireren ingenieurs, zetten farmaceuten op het spoor van nieuwe medicijnen.

> Bijzondere ecosystemen degraderen tot uitgedroogde herinneringen

Maar van de meeste soorten is de bijdrage niet uniek – vele doen ongeveer hetzelfde – of niet direct duidelijk. Weinigen zouden er iets van merken als ze zouden verdwijnen. En als je puur vanuit nut voor de mens redeneert, lijkt het of we deze soorten best kunnen missen.

Dat weten we alleen nooit zeker, want de natuur zit tjokvol ingewikkelde interacties. Het verdwijnen van schijnbaar nutteloze soorten kan een keten van veranderingen veroorzaken die alsnog het nut voor mensen ondermijnen. Maar er zijn naast 'nut' – een angstaanjagend beperkte kijk op natuur – ook andere redenen om natuurlijke rijkdom te beschermen. Zélfs de meest onbeduidende soorten. Zelfs de miljoenen soorten die niemand nog kent.

Een eerste reden is dat het eenvoudigweg immoreel is om soorten waarmee wij mensen de aarde delen te laten wegkwijnen of zelfs te laten uitsterven. Elke soort is op zichzelf een kunstwerk, het unieke resultaat van miljoenen jaren evolutie. Elke soort is, zo u wilt, een uniek onderdeel van een rijke schepping die de mens beheert. Wat geeft ons het recht om over deze rijkdom heen te walsen? Is die rijkdom überhaupt wel ons eigendom?

Een tweede reden – misschien wel de belangrijkste – is dat verlies van soortenrijkdom een slecht teken is: van degradatie. Het is een signaal dat we onze eigen leefomgeving aan het vernielen zijn – wat uiteindelijk ook de mens raakt.

Milieuvervuiling bijvoorbeeld leidt niet alleen tot het verdwijnen van kwetsbare planten en dieren, maar is uiteindelijk ook slecht voor u en mij. Natuurbescherming is zelfbescherming.

Een derde reden is dat het behoud van ecosystemen met de bijbehorende soortenrijkdom een wettelijke plicht is. De landen van de wereld hebben in het Verdrag van Rio afgesproken biodiversiteit wereldwijd te beschermen – zowel voor de natuur zelf als voor de mens. Elk land heeft daarbij een opgave die vertaald is in wetten en afspraken. De Vogel- en Habitatrichtlijn bijvoorbeeld, waaronder de Natura2000-gebieden zijn aangewezen. Daar heb je je aan te houden.

Verlies van soortenrijkdom getuigt van slecht rentmeesterschap, en slecht rentmeesterschap maakt ons tot slechte voorouders van degenen die na ons komen. Wie dit bagatelliseert, is een kortzichtige advocaat van de duivel.

> Het verdwijnen van schijnbaar nutteloze soorten kan een keten van veranderingen veroorzaken

Uit de Kamerbrief van Minister Jetten van 18 maart 2022

De Productie van groen gas en bio-LNG uit mestvergisting is essentieel voor het beleid zoals uiteengezet in het Coalitieakkoord

Het kabinet ziet op dit moment in de voorbereiding op de komende bijmengverplichting nog een extra noodzaak om mestvergisting te stimuleren via de SDE++ om zo de groengasproductie te verhogen.

Uit reactie Minister Jetten in Vaste Commissie EZK over SDE++ 24-03 2022

1. Ik erken de potentiële bijdrage van groen gas productie en we zetten ook in op een enorme opschaling van de groen gas product

2. [redacted] en anderen vroegen mij om de SDE++ aan te passen met een categorie voor boeren die coöperatief groen gas willen realiseren. Ik sta daar zeer positief tegenover.

3. Ik blijf voortdurend op zoek naar verbetering van die regeling en ik sluit daarbij ook graag aan bij projecten die nu in voorbereiding zijn.
   Het proces dat ik hiervoor heb ingericht is een jaarlijks adviestraject door PBL met een uitgebreide marktconsultatie. Die consultatie voor 2023 is net gestart door PBL. We kijken uit naar de inzichten die dat ons oplevert en ik raad ook collectieve mestvergisters aan om ook gebruik te maken van de regeling die nu voorligt

4. Ik heb me laten overtuigen dat het in ieder geval in deze open stemmingsronde wel nog nodig is om ook mestvergisting in aanmerking te laten komen voor de SE++. Dat heeft een paar redenen. We zijn volop bezig met de uitvoering van het stikstofbeleid en de kringloop landbouw. Maar dat is allemaal niet in een dag geregeld. Daarom is het het beste om het aanbod van mest dat er is op een nuttige manier in te zetten. Maar het allerbelangrijkste is dat in het licht van de Oekraïne oorlog en de enorme druk op de gasmarkt en de behoefte om ook meer groen gas te produceren. Ik zie mestvergisting nu als een klein maar noodzakelijke instrument om in te zetten In de mix die we via deze openingsronde subsidiëren.

Uit ESB (economisch statistisch bulletin) :

ESB
Overheid moet gebruik schaars groen gas slimmer stimuleren

Groen gas geldt als aantrekkelijk alternatief voor de invoer van gas uit Rusland. Hoe kan de productie daarvan tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten worden gestimuleerd en het groene gas zo efficiënt mogelijk worden ingezet?
In het kort

- Ambitieuze beleidsdoelen en diverse stimuleringsmaatregelen maken de vraag naar groen gas veel groter dan het aanbod is.- Zonder prijsdempende maatregelen en innovatie in de productie van groen gas zal de prijs van groen gas fors stijgen tot 2030.
Smit, A.J. en R. Paap (2022) ESB, te verschijnen Nederland is voor 27 procent van haar aardgasverbruik, oftewel 10 miljard kubieke meter (10 bcm) (data: GasTerra), afhankelijk van invoer uit Rusland. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne wil de EU de import van Russisch gas stoppen in 2030 (Europese Commissie, 2022) en moet Nederland op zoek naar alternatieven.

Een duurzaam alternatief voor Russisch aardgas is groen gas. Dit artikel verkent hoe groen gas tegen zo laag mogelijke kosten kan worden geproduceerd en zo kan worden ingezet waar de maatschappelijk toegevoegde waarde ervan het grootst is.

Productie, gebruik en voordelen van groen gas Groen gas wordt geproduceerd door de vergisting van rest(afval)stromen, zoals gft, mest, bermgras of zuiveringsslib. Bacteriën zetten reststromen om in biogas. Biogas wordt gebruikt voor warmte- of elektriciteitsproductie, of het wordt opgewerkt tot aardgas-kwaliteit. Het opgewerkte biogas heet 'groen gas' en kan direct in het aardgasnet worden geïnjecteerd en is zonder aanpassingen in alle installaties te gebruiken die nu aardgas toepassen, zoals industriële ovens en boilers, maar ook in cv-ketels en gasfornuizen in de gebouwde omgeving.

In plaats van het te gebruiken als aardgas kan groen gas ook vervloeid worden tot bio-lng (bio liquefied natural gas) voor gebruik als duurzame transportbrandstof. Het is dan zeer geschikt voor zwaar transport zoals vrachtwagens en schepen. Groen gas kan verder onder hoge druk gecomprimeerd worden tot bio-cng (bio compressed natural gas), en is zo als transportbrandstof voor bijvoorbeeld auto's te gebruiken. Figuur 1 illustreert de verschillende toepassingen.

Groen gas is duurzamer dan fossiel aardgas. Groengasproductie uit de vergisting van bijvoorbeeld mest zorgt, vergeleken met huidige verwerkingsprocessen, voor een vermindering van methaanemissies. Verder brengt de verbranding van groen gas geen 'nieuwe' kool-stofatomen uit diepe aardlagen in de atmosfeer. Zo reduceert het gebruik van groen gas in plaats van fossiel aardgas CO2-emissies. Tot slot draagt de groengasproductie bij aan het ontstaan van een circulaire economie door reststromen als grondstof te gebruiken, en is er meer leveringszekerheid bij het produceren van het groene gas.

Forse stimulering van de vraag naar groen gas Beide marktroutes voor groen gas (verkoop als aardgas en verwerking tot bio-lng) worden fors gestimuleerd. Tabel 1 vergelijkt de opbrengsten en kosten bij beide marktroutes. De aanname is hier dat de bio-lng gebruikt kan worden door de producent, bijvoorbeeld een afvalverwerker met eigen voertuigen. De getallen in de tabel zijn representatief voor producenten met een year ahead-contract in augustus 2022.

Bij productie van groen gas voor gebruik in de gebouwde omgeving kunnen producenten aanspraak maken op een SDE++-subsidie voor de zogenaamde onrendabele top en inkomsten uit Garanties van

Oorsprong (GvO) die worden afgegeven op groen gas. Vanaf 2025 komt daar een bijmengverplichting voor de gebouwde omgeving bij. Met deze in het Coalitieakkoord aangekondigde verplichting wil het kabinet de groei van het groengasvolume stimuleren.

De vraag naar transportbrandstoffen zoals bio-lng en bio-cng wordt al gestimuleerd met een Europese bijmengverplichting. Deze bijmengverplichting wordt gereguleerd via certificaten voor Hernieuwbare Brandstofeenheden (HBe's). Iedere brandstofleverancier die 1 GigaJoule hernieuwbare brandstof aan de transportmarkt levert, krijgt een certificaat en leveranciers die meer hernieuwbare transportbrandstoffen leveren dan vereist in de bijmengverplichting kunnen deze certificaten verhandelen aan leveranciers met een tekort. Deze HBe-waarde neemt de komende jaren toe, omdat de bijmengverplichting jaarlijks oploopt tot 28 procent in 2030, maar het aanbod achterblijft.

Inmiddels is de waardeontwikkeling van HBe's zodanig opgelopen dat steeds meer ontwikkelaars van groenegasinstallaties kiezen voor de productie van bio-lng, in plaats van groen gas voor de gebouwde omgeving. Ondernemers die hiervoor kiezen, hebben op basis van de huidige HBe-waarden een ruim veertig procent hoger rendement.

Meer vraag dan aanbod van groen gas
De bestaande Europese bijmengverplichting vereist dat grote brandstofleveranciers in 2022 17,9 procent van hun brandstoffen in de vorm van hernieuwbare transportbrandstoffen zullen leveren, waaronder bio-cng en bio-lng. Het kabinet heeft in het Coalitieakkoord een nieuwe bijmengverplichting aangekondigd die in 2030 moet resulteren in de inzet van 1,6 bcm groen gas in de gebouwde omgeving.

Het REPowerEU-plan streeft naar een Europese productie van 35 bcm groen gas in 2030. Dat is 18 bcm extra ten opzichte van het Fit for 55-plan (Europese Commissie, 2022). Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat stelde al een zeer ambitieus jaarlijks productiedoel van 2 bcm groen gas in 2030 (Routekaart groen gas, 2020). Ter vergelijking: in Nederland werd in 2021 echter slechts 0,2 bcm groen gas geproduceerd (data: CBS).

De maatschappelijke waarde van groen gas Hoewel het verdienmodel voor bio-lng voor de transportsector momenteel aantrekkelijker is dan het verdienmodel voor groen gas voor de industrie en gebouwde omgeving, is de maatschappelijke waarde van het groene gas hoger voor verwarming van oude binnensteden dan bij gebruik voor industriële proceswarmte of zeescheepvaart, zo blijkt uit een studie van CE Delft et al. (2021). De studie keek daarbij naar de maatschappelijke waarde op basis van de productiekosten per vermeden ton CO2, maar ook de additionele ketenkosten en het draagvlak. Additionele ketenkosten zijn bestedingen aan de infrastructuur, zoals investeringen in verzwaringen van het elektriciteitsnet, of om het aardgasnetwerk geschikt te maken voor waterstof; en verder de kosten voor eindgebruikers, zoals nieuwe industriële ovens of verwarmingsketels. Daarbij bleken voor industriële proceswarmte of zeescheepvaart andere duurzame alternatieven – bijvoorbeeld elektrische boilers of biodiesel – kosteneffectiever, omdat de additionele ketenkosten van deze alternatieven lager zijn dan van het groene gas.

Dat productie van bio-lng uit biogas rendabeler is dan groengas voor gebruik in de gebouwde omgeving is geen probleem zolang er genoeg groen gas is om aan beide verplichtingen te voldoen. Vanwege de volumes die nodig zijn om aan beide verplichtingen te kunnen voldoen, zal er naar verwachting echter schaarste optreden. Uiteindelijk zal dan de toepassing van groen gas in de gebouwde omgeving wel moeten prevaleren, omdat er voor die bijmengverplichting geen alternatief is en binnen het transport wel. Daar kunnen immers ook biodiesel, bio-ethanol en dergelijke ingezet worden om aan de verplichting te voldoen.

Beleidsopties

Als Nederland haar ambities uit het Klimaatakkoord (2019) tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten én met een beperktere stijging van energierekeningen voor huishoudens en bedrijven wil realiseren, dan is het onvermijdelijk dat de overheid ingrijpt. Zonder ingrijpen zal het groene gas als de bijmengverplichting voor de gebouwde omgeving in 2025 ingaat tegen een fors hogere prijs bij de gebouwde omgeving belanden. Gelukkig is er nog tijd om prijsdempende beleidsmaatregelen te ontwikkelen.

Prijsdempende beleidsmaatregelen zorgen echter niet voor meer aanbod, daarvoor is maatschappelijke beprijzing en innovatie nodig. Maatschappelijke beprijzing houdt rekening met de positieve externaliteiten in de gehele waardeketen van groengasproductie die nu niet beloond worden, zoals de bijdrage aan biodiversiteit, natuurherstel en bodemkwaliteit; en de kwaliteit van restproducten uit vergisting als bodemverbeteraars voor circulaire landbouw (Routekaart nationale biogrondstoffen, 2020) en reductie van de stikstofuitstoot.

CE Delft (2020) concludeert dat zonder innovatie het ambitieuze doel van 2 bcm groen gas in 2030 onhaalbaar is. Subsidie-instrumenten die bonuspunten geven voor innovatieve groengastechnologie kunnen zorgen voor een groter aanbod van groen gas. Dat is nodig om zowel de energietransitie als een beperktere stijging van energierekeningen voor huishoudens en bedrijven te realiseren.

Getty Images

Literatuur

CE Delft (2020) Potentieel van lokale biomassa en invoedlocaties van groengas; een verkenning voor 2030. CE Delft Rapport, 20.190281.008.

CE Delft, Enexis, Netbeheer Nederland et al. (2021) Maatschappelijke waarde groengas; casussen voor de mobiliteit, industrie en gebouwde omgeving. CE Delft Rapport, 21.210264.139.

Europese Commissie (2022) REPowerEU: een gemeenschappelijk Europees optreden voor betaalbaardere, veiligere en duurzamere energie. Europees Economisch en Sociaal Comité, TEN/778. Te vinden op webapi2016.eesc.europa.eu.

GasTerra (2022) Achtergrond bij inbreng Gasterra rondetafelgesprek Vaste Commissie voor Economische Zaken en Klimaat over afhankelijkheid Russisch gas. Position paper te vinden op www.gasterra.nl

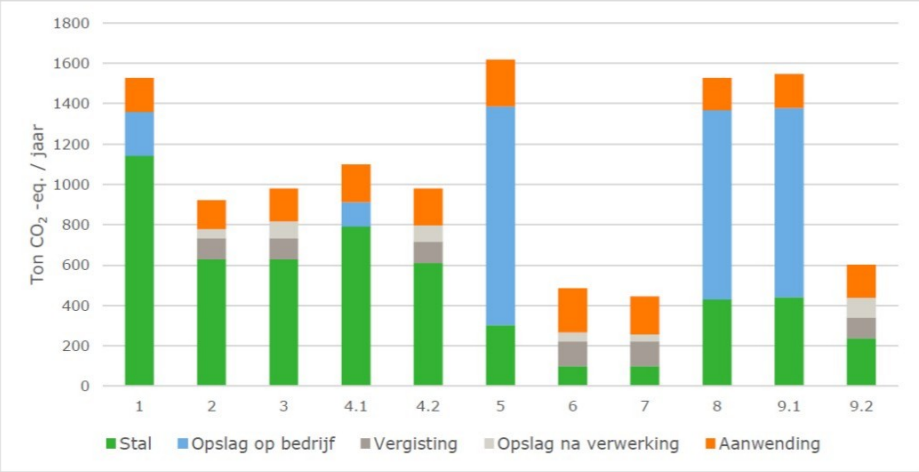
Klimaatakkoord (2019) Klimaatakkoord, 28 juni. Te vinden op www.klimaatakkoord.nl.

Routekaart groen gas (2020) Routekaart groen gas. Kamerbrief Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 30 maart. Te vinden op www.rijksoverheid.nl

Lees het volledige artikel: https://esb.nu/esb/20071597/overheid-moet-gebruik-schaars-groen-gas-slimmer-stimuleren?utm_source=nieuwsbrief&utm_campaign=esb-wekelijks&utm_medium=email&utm_content=20220908

Rapport Verdoes Pagina 10 en 11

Figuur S.2 *Ammoniakemissies (ton NH_3/jaar) per scenario extensief.*

Beperking ammoniakemissies is keten breed, want optelsom van stal, opslag, vergisting, opslag na verwerking en aanwending.

Tabel S.2 *Samenvatting uitgewerkte scenario's en belangrijkste verschillen in uitgangspunten.*

Scenario	Mestverwerking	Gemiddelde ouderdom melkveemest bij vergisten (dagen)	Emissiefactor (RAV) kg/per dierplaats/jaar	Reductie percentage*
1 Regulier geen vergisting**	Nee	n.v.t	13	-
2 Regulier + monovergisting**	Ja	36	13	-
3 Regulier + monovergisten + N strippen	Ja	36	13	-
4.1 Regulier + verdunnen + strippen**	Ja	n.v.t	4.9	62%
4.2 Regulier + verdunnen + monovergisting + strippen**	Ja	36	4.9	62%
5. Dagontmesting geen vergisting**	Nee	n.v.t	7	46%
6. Dagontmesting + monovergisting**	Ja	1	7	46%
[redacted]	a	1	7	46%
8. Scheiding urine/feces **	Nee	n.v.t	8	38%
9.1 Semi dichte vloer + onder afzuiging + strippen**	nee	n.v.t	3.6	72%
9.2 Semi dichte vloer + onder afzuiging + strippen + monovergisten**	Ja	1	3.6	72%

* Dit is de reductie ten opzichte van scenario 1.

** Deze scenario's zijn voor zowel intensief en extensief, waarbij voor de extensieve scenario's beweiding is meegenomen.

Conclusie:

Dag ontmesting met mono mestvergisting zonder strippen geeft ketenbrede reductie ammoniak emissie van 46 %

Opmerking:

Emissie bij aanwending (oranje blokje) is nog een fors deel van resterende emissie. Die kan nog worden beperkt voor toevoegen van water bij de aanwending.